

תוכנית סל"ב

(סל לניצול בבית)

מודל הפעלה

משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים

ג'וינט ישראל אשל
יחד בעשייה חברתית למען הזקנים

תוכנית סל"ב

(סל לניצול בבית)

מודל הפעלה

משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים

ג'וינט ישראל אשל
יחד בעשייה חברתית למען הזקנים

קבוצת המיקוד שליוותה את כתיבת החוברת:

אביטל לובוצקי - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
איילת גברא - עזר מציון, בני ברק
בני קלנר - עזר מציון, בני ברק
גלי שמאי - העמותה למען הקשיש, הרצלייה
דינה פלג - העמותה למען הקשיש, מועצה אזורית אשכול
חני רוזה - ג'וינט ישראל-אשל
לימור מרגלית - ג'וינט ישראל-אשל
מגי גד - ג'וינט ישראל-אשל
נירה ורון - מט"ב
נעמי אטיאס - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
סיגלית כהן - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
ציפי אפרתי - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
ציפי רוט - אגף הרווחה, עיריית קריית אונו
שגית קולמן - עזר מציון, בני ברק
שני יונס - ג'וינט ישראל-אשל
שלי הראל - מנהל גיל הזהב, עיריית רמת השרון
תמי מרוז - משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

כתיבה: מגי גד, לימור מרגלית, שני יונס - ג'וינט ישראל-אשל
ליווי מקצועי ועריכה: חני רוזה - ג'וינט ישראל-אשל
עריכת לשון: טוביה מנדלסון

מרכז ידע אשל

עיצוב ועריכה גרפית: פנינה נחמיאס - ג'וינט ישראל
מנהל ההוצאה לאור: רן רובנר - ג'וינט ישראל
מסמך זה נכתב בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד והוא מיועד לגברים ולנשים במידה שווה
© כל הזכויות שמורות לג'וינט ישראל-אשל
הודפס בדפוס מאור ולך, ירושלים, תשע"ח-2018

תוכן

7 פתח דבר .....

11 פרק 1: רקע .....

11 א. רציונל .....

11 ב. ייחודיות הטיפול בניצולי שואה .....

12 ג. התוכנית .....

12 ד. מטרות .....

12 ה. יעדים .....

13 ו. קהל היעד .....

15 פרק 2: תהליך הקמת התוכנית .....

15 א. הצגת התוכנית .....

15 ב. כינוס ועדת היגוי .....

15 ג. רכז התוכנית .....

16 ד. תפקידי הרכז .....

17 ה. הכשרת רכז התוכנית וליווי .....

19 פרק 3: הפעלת התוכנית .....

19 ב. גיוס ניצולים ואיתור צרכים .....

19 ב. מיהו התומך החברתי? .....

20 ג. גיוס, הכשרה וליווי תומכים חברתיים .....

22 ד. התאמת סל שירותים לכל ניצול .....

נספחים

25 נספח מס' 1- אינטייק למשתתפי התוכנית .....

28 נספח מס' 2- טופס הפניה לתומך חברתי /טופס ביטוח .....

29 נספח מס' 3- דיווח תומך חברתי חודשי .....

30 נספח מס' 4- שאלות מכוונות בתהליך ראיון תומך חברתי מתנדב .....

31 נספח מס' 5- טופס ראיון ראשוני לתומך חברתי .....

34 נספח מס' 6- טופס ביקור רבעוני .....

36 נספח מס' 7- דוגמה להסכם התנדבות למלווה חברתי בתוכנית סל"ב .....

38 נספח מס' 8- התחייבות לשמירת סודיות .....

פתח דבר

הילדים ובני הנוער ששרדו את השואה באירופה וחיים היום במדינת ישראל הם בני 85 לערך.

הזדקנות ניצולי השואה מגבירה את הצורך לספק שירותים ייחודיים לניצולים המרותקים לביתם מסיבות בריאותיות או חברתיות ובוודאי כשההנחה היא שמספר המרותקים יוסיף לגדול בשנים הקרובות.

הטראומה הפיזית והנפשית שחוו ניצולי השואה ניכרת היטב ואף מתחזקת בקרב בני שמונים ומעלה, גיל שממילא מתרבים בו הסימנים לירידה בתפקוד. מכאן נובע הצורך הדחוף לפתח שירות שיותאם ויענה לצרכים המיוחדים של ניצולי השואה הסובלים ממוגבלות המרתקת אותם לביתם.

בשנים האחרונות ג'וינט ישראל-אשל מסייע למשרדי הממשלה ולרשויות המקומיות לפתח שירותים מגוונים לציבור הראוי והפגיע הזה.

תוכנית סל"ב (סל לניצול בבית) היא דוגמה לתוכנית שנועדה לסייע לניצולי שואה המרותקים לביתם לקבל את התמיכה והסיוע שהם זקוקים להם באמצעות מתנדבים ואנשי מקצוע המגיעים לביתם, בוחנים ומדווחים על מצבם, מחזקים אצלם מיומנויות שונות, פועלים להקל מעט על בדידותם ומעניקים משמעות חדשה לחייהם.

העובדים הסוציאלים ברשויות המקומיות ורכזי התכניות הם לב ליבה של התוכנית. הם עמלים בתפירת "חליפת טיפול" שונה ומותאמת באופן אישי לכל ניצול.

מסמך זה הוא פרי עבודה משותפת של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, ג'וינט ישראל - אשל, מנהלי הרווחה ברשויות מקומיות, עמותות למען הזקן ורכזי התכניות ביישובים השונים ומטרתה להקנות ידע וכלים לעובדים בשטח בשלבי הפיתוח של התוכנית ובעת יישומה. הידע שגובש יכול לקדם גם פיתוח שירותים לאנשים אחרים המרותקים לביתם.

תודה לתמי מרוז ממשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, ולמגי גד וללימור מרגלית מג'וינט ישראל-אשל שפיתחו את התוכנית.

הפצת התוכנית תעשיר את הידע המקצועי שכבר קיים בקרב רכזי התוכנית ומפעיליה ותיטיב עם ניצולי השואה שייהנו מפירותיה.

יוסי היימן, מנכ"ל אשל - ג'וינט ישראל

עם העלייה בתוחלת החיים והתמקדות בפיתוח שירותים בקהילה לצד הגידול במוגבלות התפקודית ככל שעולה הגיל, גובר הצורך לפתח מענה מיוחד לניצולי שואה מרותקים לביתם.

מאז שנת 2009 פועל משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ליזום, לתקצב ולהפעיל שירותים ייחודיים לניצולי השואה. שירותים אלה ניתנים לניצולי השואה בנוסף לכל השירותים להם הם זכאים מתוקף היותם גם אזרחים ותיקים.

השירותים הייעודיים הללו ניתנים ללא מבחני הכנסות וזכאות, ללא חובה להיות מוכרים בשירותי הרווחה ובהשתתפויות עצמיות מופחתות באופן משמעותי.

משנת 2012 הוסיף המשרד לסל השירותים הרחב שלו שירות תומכים חברתיים המגיעים לבתי ניצולי השואה המרותקים לביתם, ללא כל התניה ובחינת סיבת המוגבלות. התוכנית נועדה לשמר ולחזק יכולות שונות של ניצולי השואה: כישורים חברתיים, תנועתיים, קוגניטיביים ולשפר את מצבם הרגשי.

מטרת השירות היא לאפשר לאזרחים ותיקים אלו להמשיך להזדקן בכבוד בקהילה תוך הפגת בדידותם והענקת משמעות לחייהם.

כיום השירות ניתן ב-45 רשויות מקומיות. סל השירותים התרחב והתמקצע ואנו רואים בשירות זה חשיבות עליונה בדאגה לרווחת ניצולי השואה.

תודה לג'וינט ישראל-אשל על השותפות בפיתוח מענים לניצולי שואה בכלל ושירות זה בפרט, שפותח עם תמי מרוז המפקחת הארצית לניצולי השואה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

גלית מבורך, מנהלת השירות לאזרחים ותיקים
משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

פרק 1: רקע

א. רציונל

בשנת 2017 חיים בישראל כ-225,000 ניצולי שואה. גילם הממוצע, 83.3, מאופיין בין השאר בירידה משמעותית בכל תחומי החיים: במצב הבריאות, בתפקוד הפיזי והקוגניטיבי ובתפקוד הרגשי והחברתי. בעקבות העלייה בתוחלת החיים של זקנים ובכללם ניצולי שואה ועם התחזקות השאיפה והרצון להזדקן בבית, גדל מספר הניצולים המרותקים לביתם. בגלל הירידה התפקודית פוחתת היכולת של הניצולים לצרוך שירותים בקהילה כמו מועדונים חברתיים, מועדוני מופ"ת וקפה אירופה, הייחודים לניצולי השואה. תוכנית סל"ב נועדה לסייע לאוכלוסייה זו להתמודד עם מגבלותיה, מגבלות המאפיינות בדרך כלל אנשים המרותקים לביתם ולהנגיש עבורם את השירות בביתם מתוך התייחסות ורגישות למאפיינים ולצרכים הייחודיים שלהם.

ב. ייחודיות הטיפול בניצולי השואה

ההתמודדות של ניצולי שואה עם אתגרי הזקנה מורכבת וקשה במיוחד מפני שבתקופה זו צפים ועולים על פני השטח זיכרונות וטראומות מתקופת השואה. כל עוד הניצולים היו עסוקים באתגרי אמצע החיים כמו תעסוקה, הקמת משפחה וטיפול בילדים, וכל עוד מצב בריאותם היה תקין, עמדו לצדם מנגנוני הגנה, אנרגיות ויכולות נפשיות שאפשרו להם להדחיק את עברם.

עם זאת, ככל שמתקדמים בתהליך ההזדקנות מנגנוני ההגנה נחלשים והופכים להיות פחות יעילים. יתר על כן, האובדנים המתלווים לתקופת הזקנה מתקשרים באופן אסוציאטיבי לזיכרונות מתקופת השואה כמו חולי, חולשה, אובדן תפקוד, אובדן קרובים וחברים והרגשה של בדידות ובכך עלולים לגרום לפריצה מחדש של פחדים וחרדות מן העבר, פתיחה מכאיבה של צלקות ופצעים והצפה מחודשת של הטראומה ("רה טראומטיזציה") ולהופעתם של סימפטומים המיוחסים להפרעת דחק פוסט טראומטית (PTSD) (ד"ר דורון שגיא, 2017).

מסקנה זו נתמכת גם בממצאי מחקר המצביעים על הבעייתיות שיש לניצולי שואה בהתמודדות עם תהליכים שונים הקשורים בזקנה. תהליכים שאותם עוברים כל אישה וגבר מזדקנים, כמו אובדן אנשים קרובים וירידה בתפקוד הפיזי, מקבלים משמעות טראומטית מועצמת אצל הניצולים הגורמת להם להיות פגיעים יותר בתקופה זו בחייהם (Kahana, Harel & Kahana, 2005).

מכאן חשיבות הפיתוח של דרכי התערבות שונות במטרה לשפר את רווחתם של ניצולי השואה הזקנים תוך התייחסות מותאמת לצורכיהם.

ג. התוכנית

התוכנית מציעה סל שירותים הניתן ברמה היישובית, על ידי תומכים חברתיים (בשכר או בהתנדבות), בהתאם לצורכי הניצולים שנבחרו להשתתף בתוכנית. לכל ניצול נבנת תוכנית המותאמת לו באופן אישי וכוללת מספר שירותים מתוך הסל הכולל, בהתאם לצרכיו ויכולותיו, במסגרת סך התקציב המוקצה לתוכנית.

ד. מטרות התוכנית

לאפשר צריכת שירותים חברתיים בבית או מחוצה לו בהתאם ליכולות של ניצול השואה ולהחזיר את מי שמסוגלים לכך לפעילות מחוץ לבית תוך:

1. שימור ושיפור מיומנויות קוגניטיביות, חברתיות, רגשיות ופיזיות.
2. רכישת ידע וכלים למיצוי שעות הפנאי בבית באופן עצמאי ככל הניתן.
3. הפחתת תחושת הבדידות.

ה. יעדים

1. שיפור הרווחה הנפשית של ניצולי שואה מרותקים לביתם באמצעות קשר עם תומך חברתי (שאינו אחראי לטיפול הפיזי בניצול). זאת, כדי לתת לניצול תחושה של חיוניות, לחזק את כישוריו החברתיים ולהפחית את תחושת הבדידות שלו ולהגביר את הרגשת משמעות החיים שלו.
2. בקרה ומעקב אחרי מצבו של הניצול אחת לשבוע, בדיקת מצב הבית, איתור בעיות ומשברים ואם קיים צורך - הפניה לרכז התוכנית או עו"ס במחלקת הרווחה להמשך טיפול.
3. הרחבת הרשת החברתית של הניצול והתמיכה בו באמצעות הקהילה.

1. קהל היעד

ניצולי השואה המרותקים לביתם והמתקשים בתפקוד קוגניטיבי, נפשי, חברתי או פיזי ומנועים מלהשתלב במערך השירותים החברתיים הקיים בקהילה.

הגדרת ניצול שואה לצורך תוכנית זו: כל מי שהיה תחת כיבוש השלטון הנאצי בזמן מלחמת העולם השנייה (יוצאי מחנות וגטאות, מקומות מסתור, זהות בדויה, פרטיזנים, וטרנים, נכי מלחמה ויוצאי צפון אפריקה).

הגדרת מרותק לבית לצורך תוכנית זו: אדם הממעט לצאת מביתו (בשל קשיים פיזיים, קוגניטיביים, חברתיים או נפשיים) ולצרוך שירותים קהילתיים.

Kahana, B., Harel, Z., & Kahana, E. (2005). *Holocaust survivors and immigrants: Late life adaptations*. New York: Springer.

שגיא, דורון, (2017) חידושים ואתגרים בגרונטולוגיה וגריאטריה: השפעות מאחרות של השואה בראי המחקר ובשדה הטיפולי. מתוך הרצאה של ד"ר שגיא דורון "עמך" בארבע.

פרק 2: תהליך הקמת התוכנית

א. הצגת התוכנית

התוכנית מוצגת למחלקות הרווחה ולגורמים רלוונטיים לתחום הזקנה ברשויות המקומיות על ידי הפיקוח המחוזי מטעם משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ונציג ג'וינט ישראל-אשל. על המחלקה ברשות המקומית לערוך מיפוי ראשוני של קהל היעד. אם נמצאים לפחות 25 ניצולים שעל פי הערכת הגורמים המקצועיים יהיו מעוניינים להשתתף בתוכנית - ניתן לכנס את ועדת ההיגוי.

ב. כינוס ועדת היגוי מקומית

בוועדת ההיגוי משתתפים נציגי השותפים לתוכנית: נציג משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (מפקח/ת מחוזי/ת לאזרחים ותיקים), נציג אשל (מנהל תוכניות לניצולי שואה), נציג מחלקת הרווחה המקומית (בדרך כלל מנהל המדור לזקן). אם מחלקת הרווחה מחליטה להעביר את ניהול התוכנית לגוף מפעיל יש לצרף את נציגו לוועדת ההיגוי. כמו כן ניתן לצרף משתתפים נוספים בהתאם להחלטת מחלקת הרווחה המקומית בשיתוף חברי ועדת ההיגוי.

נושאים שיש לדון בהם בוועדת ההיגוי:

1. הגדרת תחומי אחריות של כל אחד מהשותפים בתוכנית.
2. בחירת מודל התוכנית הרלוונטי בהתאם למיפוי הראשוני שנערך (25/100 ניצולים).
3. קריטריונים לבחירת המשתתפים בתכנית ואופן גיוסם.
4. מיפוי השירותים הקיימים.

ג. רכז התוכנית

רכז התוכנית ממונה על ההפעלה השוטפת של התוכנית, אחראי על התאמת התכנים הניתנים לניצולי השואה ועל הדרכה וליווי של התומכים החברתיים.

היקף משרת הרכז נקבע בהתאם למודל הנבחר:

25 משתתפים - 25% משרה

50 משתתפים - 40% משרה

100 משתתפים - 75% משרה

קריטריונים לבחירת רכז:

1. עו"ס/גרונטולוג.
  2. ניסיון בעבודה עם זקנים, יתרון לניסיון בעבודה עם ניצולי שואה.
  3. ניסיון בניהול צוות (רצוי ניסיון בניהול והפעלת מתנדבים).
- כישורים: יכולת הנעה עצמית, יכולת ריאיון, אבחון והערכה, יכולת הכלה של תכנים מורכבים רגשית.

ד. תפקידי הרכז

1. קבלת נתונים על ניצולי השואה מאגף הרווחה המקומית.
2. יצירת שיתופי פעולה מקומיים ואזוריים לצורך איתור יעיל של תומכים חברתיים (בשכר או בהתנדבות), איגום משאבים (תקציביים ומקצועיים).
3. ביקור ראשון בביתו של ניצול השואה המועמד לקבלת השירות ומילוי טופס אינטייק לבדיקת התאמתו לתוכנית ומיפוי צרכיו (נספח 1).
4. גיוס תומכים חברתיים, מיון ובדיקת התאמתם לתפקיד.
5. קביעת נוהלי עבודה לתומכים חברתיים ושיבוצם לפעילות תוך בדיקת התאמה בין התומך החברתי לניצול.
6. הכשרה, ליווי שוטף ותגמול התומכים החברתיים.
7. ליווי התומך החברתי במפגש הראשון בבית הניצול (מומלץ שהכניסה לבית תעשה בתום ההכשרה ובמקרים חריגים ניתן להתחיל את הפעילות במהלכה וזאת על פי שיקול דעתו של הרכז).
8. שיחת טלפון לניצול אחת לחודש לבדיקת שביעות הרצון מסל השירותים שהתוכנית מספקת באמצעות התומך החברתי. במידה ולא ניתן לקיים שיחה זו ישירות עם הניצול יש לקיים את השיחה הטלפונית עם בן המשפחה שהוגדר בתחילת השירות כאיש הקשר העיקרי של הניצול.
9. אחת לרבעון יש לערוך פגישה אישית בבית הניצול. חשוב להשתדל לערב במפגשים אלו את איש הקשר העיקרי.

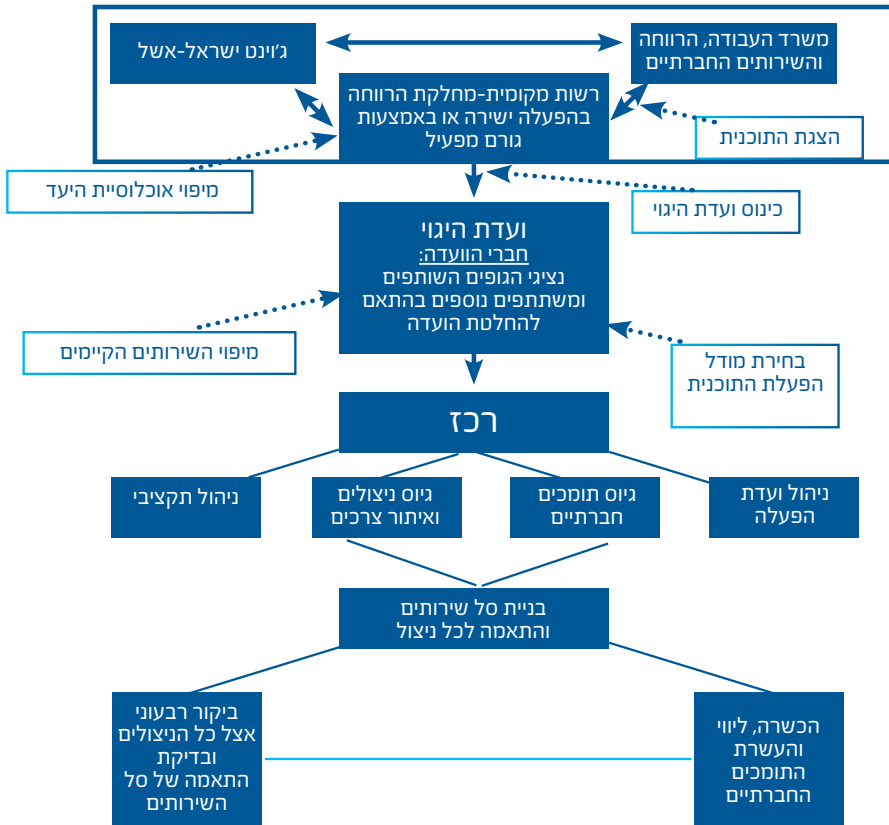
10. קיום שיחה טלפונית או מפגש אישי אחת לחודש עם כל אחד מהתומכים החברתיים ומתן מענה שוטף לבעיות וצרכים שעולים במסגרת התוכנית.
11. קיום מפגשי הדרכה קבוצתיים לתומכים החברתיים אחת לרבעון, לצורך העלאת דילמות ואתגרים ולהעשרה כללית.
12. אם ברשות המקומית שהרכז פועל בה קיימת יחידת התנדבות עליו לפעול בתיאום מול רכז ההתנדבות במקום ולהעביר אליו את רשימת התומכים החברתיים הפועלים בהתנדבות לצורך ביצוע ביטוח מתנדבים (נספח 2).
13. יש לוודא קיום ביטוח מקצועי לתומכים החברתיים בשכר.
14. קבלת דיווחים חודשיים מהתומך החברתי על הפעילות, ניהול ושימור המידע אודות הפעילות השוטפת (נספח 3).
15. ריכוז, תכלול והעברת הדיווחים השוטפים למנהל התוכנית ולוועדת ההיגוי.

ה. הכשרת רכז התוכנית וליווי

לאחר בחירתו של הרכז, קיימת חשיבות רבה להכשרתו וליווי לאורך הדרך. יש לבחון את יכולותיו וידיעותיו בתחום הזקנה ובנושאי ההתנדבות ולהכשירו בהתאם. לשם כך ניתן להסתמך על חברי ועדת ההיגוי בעלי הידע והניסיון בתחום. מגוון תכנים שחשוב שהרכז ייחשף אליהם במסגרת ההכנה לתפקידו:

- היכרות עם הייחודיות של אוכלוסיית הזקנים.
- הבנת תהליכים פיזיולוגיים, חברתיים ופסיכולוגיים הקשורים לזקנה.
- היכרות עם הייחודיות של ניצולי השואה.
- ניהול שותפויות מקומיות ורתימת השותפים.
- תהליכי גיוס, מיון והכשרת תומכים חברתיים.
- הבנת נקודת המבט של התומכים החברתיים, צורכיהם והקשיים שעמם הם מתמודדים.
- זיהוי תהליכי שחיקה בקרב תומכים חברתיים.

תרשים: תהליך הקמת תכנית סלב והפעלתה

פרק 3: הפעלת התוכנית

א. גיוס ניצולים ואיתור צרכים

בהתאם להחלטות שהתקבלו בוועדת ההיגוי באשר לחלוקת התפקידים לגיוס ניצולי שואה:

באחריות מחלקת הרווחה להכין רשימה מעודכנת של ניצולי שואה אשר הביעו את הסכמתם להעברת שמם לגוף המפעיל לבדיקת התאמתם לתוכנית.

על הרכז לפנות טלפונית לניצולי שואה המועמדים להשתתף בתוכנית על מנת לתאם את הביקור הראשון. (אם יש צורך העו"ס המטפל בניצול יכול לפנות אליו באופן ישיר).

בביקור הראשון על הרכז לערוך אינטייק המסייע:

1. בקבלת ההחלטה מי מהניצולים ישולב בתוכנית (במידת הצורך ניתן להתייעץ עם ועדת ההיגוי).
2. באיתור הצרכים של הניצולים שנבחרו לתוכנית ולבנות סל שירותים מותאם עבורם.

לאחר שנערכו ביקורים ונאספו הנתונים הרלוונטיים לגבי אלו שנבחרו לתוכנית, יש למצוא תכנים משותפים התואמים לצרכים שעלו ולגבש סל שירותים שיוספק על ידי תומכים חברתיים. יש לשים לב שמדובר בסל של שירותים ולכן מומלץ להתאים למשתתף מספר שירותים בהתאם למסגרת התקציבית.

ב. מיהו תומך חברתי?

תפקיד התומך החברתי יופקד בידי מי שהם בני 18 ומעלה (גברים ונשים). התכונות הנדרשות: אחראיות, רצינות, אמינות, יכולת נתינה ורגישות גבוהה לצרכים של ניצול השואה.

על התומכים החברתיים בהתנדבות להתחייב לשנת פעילות שלמה ולהיות זמינים לפחות שעתיים בשבוע, ואילו תומכים חברתיים בשכר יתחייבו להיות זמינים בהתאם להסכם העבודה.

כל מועמד להיות תומך חברתי בתוכנית ירואיין על ידי רכז התוכנית. בריאיון יעמוד הרכז על כישוריו ויכולותיו של המועמד ויערוך אתו תיאום ציפיות.

התומך החברתי ישובץ לעבוד עם ניצול שואה, אחד או יותר, בהתאם לפרופיל שלו מצד אחד ושל המשתתפים בתוכנית מן הצד השני. מטרת ביקורי התומך החברתי תוגדר מראש על ידי הרכז על פי צרכיו הספציפיים של הניצול. לדוגמה: אירוח חברה בבית, מתן מענים ממוקדים על בסיס רקע מקצועי של התומך החברתי כמו ציור, נגינה, לימוד משותף, ליווי ליציאה מהבית וכדומה.

התומכים החברתיים בתוכנית זו נחלקים לשתי קבוצות:

תומכים חברתיים **בשכר**, שיש להם כישורים מקצועיים רלוונטיים (מרפאה בעיסוק, מורה להתעמלות, ספרית, נגן וכדומה).

תומכים חברתיים **בהתנדבות**, שהם בעלי ניסיון וכישורים בתחומים שונים הנכללים בסל השירותים (שיחות, ליווי לטיול מחוץ לבית, הקראת עיתונים, משחקי חשיבה וכדומה).

תפקידיו של התומך החברתי (בשכר או בהתנדבות):

- לערוך ביקורי בית בהתאם לתדירות שנקבעה.
- לדווח אחת לחודש לרכז על התכנים שעלו במפגשים ועל הצרכים של ניצול השואה, על מקרים חריגים יש לדווח באופן מיידי.
- להשתתף בתוכנית ההכשרה והליווי.

ג. גיוס, הכשרה וליווי תומכים חברתיים

גיוס

בשלב זה יש לפעול בהתאם להחלטות ועדת ההיגוי, המאפשרות מספר אפיקי גיוס של תומכים חברתיים בשכר או בהתנדבות:

- יחידת ההתנדבות העירונית (לגיוס התומכים החברתיים המתנדבים).
- שיתופי פעולה עם תכניות לסטודנטים מקבלי מלגות.
- שיתוף פעולה עם מוסדות אקדמיים בתוכניות כגון: עבודה סוציאלית, ריפוי בעיסוק, סיעוד פיזיותרפיה. במסגרת התוכנית ישולבו הסטודנטים בבתי הניצולים כחלק מהכשרתם המקצועית בהתאם להנחיות במוסד.
- פרסום מודעת דרושים לאנשי מקצוע בתחומים כגון: ריפוי בעיסוק, פיזיותרפיה, חינוך גופני, מלאכת יד.

נושאים שיש לכלול בריאיון הראשונה של התומכים החברתיים (דוגמא לשאלות בריאיון המתנדבים, נספחים 4 ו-5):

- בדיקת מידת המוטיבציה להשתתף בתוכנית.
- יכולת להתחייב לשנה פעילות מלאה.
- תיאום ציפיות באשר לתפקיד והמשימות (תדירות המפגשים, השתתפות במפגשי הליווי, דיווחים).
- כישורים, יכולות ודגשים נוספים שיכולים לסייע לשיבוץ מוצלח.

הכשרה

הכשרת התומכים החברתיים מתבצעת בכל יישוב באופן עצמאי, ועליה אחראי רכז התוכנית. מומלץ כי את ההכשרה יקבל התומך החברתי בטרם התחיל בפעילותו.

תכנים מומלצים שיש להעביר בהכשרה:

- היכרות עם עולם הזקנה בכלל וניצולי השואה בפרט.
- עקרונות בכניסה לבית הניצול (ממה להימנע, למה לצפות, למה לשים לב).
- הגדרת תפקיד התומך החברתי וגבולותיו.
- היכרות עם שירותים ייעודיים שונים לניצולי שואה - יישובים וארציים.
- הנחיות לדיווח ועדכון.

הדרכה וליווי

הדרכה והעשרת התומכים החברתיים הם מרכיבים חיוניים בליווי קבוצתי שבו הרכז דן עם התומכים החברתיים בתהליכים מקצועיים ואישיים שמתרחשים בפעילותם ותורם להרחבת הידע הרלוונטי לתחומי פעילותם. ההדרכה מהווה המשך ישיר לתהליך ההכשרה וכוללת העמקה בידע, בכלים ובמיומנויות בהתאם לצרכים שעולים במהלך הפעילות. הדרכה, שהיא אמצעי לתגמל את התומכים החברתיים, מאפשרת למידה בין שווים, שיתוף בחוויות, בלבטים ובדילמות וחשיבה משותפת תוך שהיא עונה על צרכי התומכים החברתיים ותורמת לצמיחתם האישית.

מפגשי ליווי קבוצתיים עם התומכים החברתיים ייערכו אחת לחודש. ההשתתפות במפגשים חובה לכל תומך חברתי בהתנדבות ותנאי לקבלתו לתוכנית. תומכים חברתיים בשכר מוזמנים להשתתף במפגשים אלו אך לא חלה עליהם חובה לעשות זאת.

מטרות המפגשים:

- שמירה על קשר רציף של הרכז עם התומכים החברתיים תוך יצירת מסגרת מחייבת ותומכת.
- שיתוף בקשיים, אתגרים והצלחות.
- ההעשרה בתכנים שיסייעו בפעילות עם הניצולים. תכני ההעשרה הינם רבים ומגוונים, ויכולים להיות מועברים על ידי הרכז או על ידי תומכים חברתיים בעלי כישורים מקצועיים רלוונטיים, כמו מורים להתעמלות, מרפאות באומנות, במוזיקה וכדומה.
- חשוב שלא למלא את המפגשים אך ורק בתוכן ובמתן ידע, אלא להשאיר מקום וזמן לאוורור (ונטילציה), שיתוף בחוויות, התייעצות ולמידת עמיתים.

ד. התאמת סל שירותים לכל ניצול

לאחר כניסה ראשונית משותפת של הרכז והתומך החברתי לבית הניצול, ובהתאם לפרטים בטופס האינטק, יש לבנות את סל השירותים הספציפי עבורו בהתאם לצרכיו, יכולותיו ורצונותיו.

דגשים מנחים:

- מומלץ לשלב מספר שירותים לניצול.
- כאשר סל השירותים שמבקש הניצול ניתן רק על ידי תומכים חברתיים בשכר, יש לשים לב לתדירות המפגשים שעשויים להיות בתדירות יחסית נמוכה בשל אילוצי תקציב.
- כל עוד ישנו תכנון תקציבי שלוקח בחשבון את ההיבטים האלה, הניצול יקבל מענה לצרכיו ואין מניעה לקבוע תדירות שונה בין ניצול לניצול בהתאם לשיקול דעתו של הרכז.

הביקור הרבעוני של הרכז נועד לבדוק אלו שינויים חלו במצבו של הניצול כדי להתאים את סל השירותים הניתן לו ולערב גורמים נוספים אם מתגלה כי יש צורך בכך (גורמי רווחה, קופת חולים, מיצוי זכויות וכדומה). במפגש זה יש למלא טופס ביקור רבעוני (נספח 6).

תומכים חברתיים בשכר יגיעו בתדירות המותאמת לסל השירותים שנקבע לניצול וזאת בנוסף לתומכים החברתיים המגיעים אליו אחת לשבוע.

ישנן דרכים שונות להגדלת תדירות המפגשים של התומכים החברתיים
בשכר תוך ניצול יעיל של התקציב:

- לבחון אפשרות של יצירת קבוצה קטנה של שניים עד ארבעה ניצולים הגרים באותו בניין או רחוב ויכולים להגיע לפעילות משותפת.
- מתן כלים יישומיים מקצועיים לתומכים החברתיים. תומך חברתי בשכר ידריך תומכים החברתיים מתנדבים כדי שהם יוכלו להיעזר בידע הזה בעבודתם עם ניצולי השואה שהם מלווים.

נספח 1 - אינטייק למשתתפי התוכנית

תאריך: _____

פרטים אישיים

שם מלא	טלפון	כתובת	שנת לידה
שנת עליה	ארץ מוצא	שפות	מצב משפחתי
מספר ילדים	מקום מגורי הילדים	מספר שעות/אחוז זכאות לגמלת סיעוד	חברת הסיעוד המספקת שרותים
הוכר כניצול שואה על-ידי:	האם מקבל 9 שעות נוספות? כן / לא / לא יודע	מצב תפקודי (כיסא גלגלים, מקל, עזרה נוספת)	

פרטי מטפל עיקרי/ איש קשר

שם מלא	קרבה	טלפון	מייל
--------	------	-------	------

סביבת המגורים

קומת הדירה	מדרגות / מעלית / קרקע	מאפשר יציאה מהבית?	התרשמות כללית מהדירה
------------	-----------------------	--------------------	----------------------

מהם התחביבים, העיסוקים (בעבר או בהווה)

אילו שירותים מקבל (מרכז יום, מועדונים חברתיים, תומכים חברתיים וכד') אם כן, באיזו מסגרת?

שיחה עם איש הקשר/ בן משפחה/ מטפל עיקרי ומידע נוסף

התרשמות כללית: (האם מספר על עצמו ברצון? משתף פעולה? מעוניין בקשר חברתי או בפעילות בבית?)

שאלון תחומי עניין

יש לסמן V משמאל לתחומים הרלוונטיים:

	נגינה		אפיה/בישול		משחקי קלפים
	האזנה למוזיקה		כתיבה		משחקי לוח (שח מט, שש-בש, אחרים)
	שירה		קריאה		תשבצים/תשחצים/סודוקו
	צילום		לימוד טאבלט/ מחשב/ סמארטפון		פאזלים
	צפייה בסרטים		גינון		תפירה/רקמה/סריגה
	תיאטרון		מלאכת יד		מפגשים חברתיים
	התעמלות		ציור		אקטואליה
	אחר:		נגרות		תיעוד זיכרונות

המלצות:

נספח 2 - טופס הפניה למתנדב / טופס ביטוח

(דוגמא - יש להוסיף סמל עמותה/רשות)

הריני מאשר בזה, כי המתנדב: שם פרטי _____

שם משפחה _____ ת.ז. _____

כתובת _____

שם הישוב _____

התנדב/ה לעבוד בתפקיד

החל ביום _____ לתקופה של _____

הפניה זו ניתנה לעניין פרק י"ג "תגמולים למתנדבים" לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) התשנ"ה - 1995 (פרק 2 לחוק בנוסחו הקודם), שלפיו מבוטחים תומכים חברתיים מן הסוג הנ"ל בדומה לביטוח החל על נפגעי עבודה.

שם וחתימת נותן ההפניה

חותמת

תאריך

נספח 3 - דיווח תומך חברתי חודשי

*על כל ניצול יועבר דיווח בנפרד, אלא אם מדובר בהפעלה קבוצתית

דיווח לחודש _____

שם התומך החברתי _____

שם הניצול _____

מספר מפגשים שהתקיימו החודש _____

פירוט הפעילות במהלך המפגשים: _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

נספח 4- שאלות מכוונות בראיון

לתומך חברתי מתנדב

<ul style="list-style-type: none"> • ספר לי על עצמך. • מה מביא אותך להתנדבות? • למה אתה רוצה להתנדב בתוכנית זו? • מה אתה מקווה לקבל מההתנדבות אצלנו? 	<p>היכרות כללית ובירור מניעים</p>
<ul style="list-style-type: none"> • האם התנדבת בעבר? • האם התנדבת או עבדת עם ניצולי שואה או זקנים? 	<p>ניסיון קודם (אם רלוונטי)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • כיצד אתה תופס את הזקנים בקהילה שלנו? • למה לדעתך חשוב להתנדב למען זקנים ניצולי שואה? • אילו צרכים לדעתך יש לזקנים ברשות שלנו? • איך תרגיש אם תגיע לביתו של זקן והוא יסרב לתת לך להיכנס? • מה תעשה אם תגיע לבית מלוכלך? • מה תעשה אם הזקן יבקש ממך לשטוף כלים אצלו בבית? 	<p>שאלות לבדיקת עמדות וגבולות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • איך אתה רואה עצמך משתלב בקבוצת התומכים החברתיים? • מה יכול להקשות עליך? • מה יכול להיות מספק בעבורך? • עד כמה אתה נהנה מעצמאות בתפקיד? • כיצד תנהג כשתבקש לדווח על הביקורים בבית הזקן? • איך תרגיש לעבוד עם רכז או רכזת צעירים ממך? 	<p>שאלות לבדיקת תכונות ואופני פעולה בקבוצה ומול הרכז</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עד כמה חשוב לך לרכוש ידע והבנות חדשות במהלך ההתנדבות? • אילו תכנים היית רוצה ללמוד במהלך תוכנית ההכשרה? 	<p>התפתחות ולמידה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מהן ציפיותיך מההתנדבות? • מה יגרום לך להרגיש מסופק ומרוצה מההתנדבות? • מהן החששות שלך לגבי ההתנדבות איתנו? • כמה זמן אתה יכול להקדיש להתנדבות? • אילו תקופות עמוסות יותר עבורך? • איך אפשר לתקשר איתך בין הפעילויות ההתנדבותיות? 	<p>תיאום ציפיות</p>

נספח 5 - טופס ראיון ראשוני לתומך חברתי

תאריך: _____

פרטים אישיים:

שם משפחה:	שם פרטי:	מין: נקבה / זכר
ת.ז.:	טלפון (נייח/ נייד):	אזור מועדף להתנדבות:
תאריך לידה:	כתובת (רחוב, בית, דירה, ישוב, מיקוד):	
דואר אלקטרוני:		

תעסוקה נוכחית (גמלאי מקום עבודה אחרון/ סטודנט/ עובד):

תפקיד: _____

השכלה (תיכונית/ גבוהה) פירוט: _____

מקצוע: _____

שפות (שליטה בדיבור):

עברית	אנגלית	רוסית	ערבית	צרפתית	ספרדית	יידיש	גרמנית
-------	--------	-------	-------	--------	--------	-------	--------

אחר: _____

ניסיון קודם בפעילות התנדבותית: _____

_____

_____

תחביבים, כישורים ותחומי עניין: _____

מהי זקנה בשבילך? _____

מדוע אתה מעוניין להתנדב דוקא עם ניצולי שואה: _____

בקשות מיוחדות (גבר/ אישה וכו'): _____

אני מעוניין ללוות בתחום:

תמיכה חברתית/אישית _____

העברת תכנים מקצועיים שאני בעל הכשרה בהם _____

הסעות וליווי _____

אחר _____

תדירות הפעילות:

תדירות ההתנדבות הינה קבועה, פעם בשבוע (לפחות), למעט מקרים של תומכים חברתיים בשכר בהם יהיה תיאום מראש בהתאם לצורך.

ימי פעילות מועדפים:

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
-------	-----	-------	-------	-------	------	-----

גמיש _____

שעות פעילות מועדפות:

בוקר	צהריים	אחה"צ	ערב	אין העדפה
------	--------	-------	-----	-----------

יש לי רכב ואני מוכן להשתמש בו לפעילות: כן / לא
הערות ופרטים נוספים שאני מעוניין/ת להוסיף:

---

* במסגרת הפעילות, הנך מתחייב להגיע פעם בחודש למפגשי ליווי של הפרויקט
ופעם בחודש להעביר דוח לגבי צרכים שעלו במפגשים האישיים עם ניצולי שואה.
* יתכן שתהיה תקופת המתנה עד לשיבוץ אצל ניצול מתאים עבורך.

לשימוש הרכז:

התרשמות:

סטאטוס (יש לסמן בכל שלב בהתאם לשינויים בסטאטוס)

1. בהמתנה להכשרה בתאריך _____

2. עבר הכשרה בתאריך _____

3. שובץ שובץ לפעילות אצל מר/גברת _____

4. במידה ונמצא כלא מתאים לסמן X _____

תאריך _____

חתימת התומך חברתי _____

חתימת הרכז _____

נספח 6 - טופס ביקור רבעוני

תאריך: _____ שם הניצול: _____

אילו שירותים את/ה מקבל במסגרת התוכנית?

שירות	תוכן המפגשים	הערות
תמיכה חברתית		
ליווי מקצועי		
אחר (לציין)		
אחר (לציין)		

לגבי כל נותן שירות שצוין מעלה, יש לדרג את מידת שביעות הרצון בין 1 (לא מרוצה כלל) ל-5 (מרוצה במידה רבה)

שירות	אדיבות השירות (יחס נאות, איכות הקשר)	מקצועיות נותן השירות (אמת הידע, המיומנויות והכלים הניתנים)	זמינות (נוחות ליצירת קשר עם נותן השירות)
תמיכה חברתית	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
ליווי מקצועי	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
אחר	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1

האם ישנם נושאים, פעילויות או שירותים נוספים שאת/ה מעוניין לקבל או לשנות?

הערות כלליות והצעות לשיפור השירות

האם חל שינוי במצבו של הניצול? אם כן, מה השינוי ואילו התאמות יש לעשות בסל השירותים?

נספח 7 - דוגמא להסכם פעילות

לתומך חברתי מתנדב

בין המלווה החברתי מר/גב' _____ לבין " _____"
(שם המפעיל)

תומך חברתי/ת יקר/ה,

אנו שמחים לבשר לך שהתקבלת לפרויקט סל"ב כתומך חברתי/ת ומברכים אותך
בברכת "ברוך הבא".

לקראת כניסתך לתפקיד תומך/כת חברתי/ת הריני להביא לידיעתך עקרונות מנחים
לעבודתך:

עבודת התומך/כת החברתי/ת ב" _____" (שם הגורם המפעיל)
נעשית ללא תשלום, יחד עם זאת, הננו רואים בך שותף/ה מרכזי בתוכנית.

זכויות:

1. יש לך הזכות להביע דעה וביקורת, להעלות הצעות ולהשתתף בתכנון פעילות בפרויקט.
2. כתומך חברתי/ת עליך לעבור הכשרה מתאימה לתפקיד אותו תמלא/י, וכן לקבל ייעוץ, הדרכה והעשרה באופן קבוע.
3. יש לך הזכות לקבל הכרה המתבטאת בביטויי הערכה, אותות הוקרה וקידום.
4. כתומך/כת חברתי/ת הנך מבוטח/ת כנגד נזקי גוף במסגרת ההתנדבות על פי הוראת חוק הביטוח הלאומי, בדומה לנפגעי עבודה ועל פי חוק וכללי הביטוח הלאומי.

חובות:

1. ככל אנשי הצוות, עליך לשמור על כללי האתיקה המקצועית ולשמור בסודיות כל מידע הקשור לניצולי השואה אליהם תגיע במהלך עבודתך. עליך לחתום על טופס התחייבות לשמירת סודיות.
2. הנך מתחייב/ת לפעול בהתאם להנחיות המפעיל/ה וכן לדווח ללא דיחוי על כל אירוע יוצא דופן בו נתקלת במהלך פעילותך.

3. בנוסף, הנך מתחייב/ת שלא למסור מידע ו/או להתראיין לכל אמצעי תקשורת בנוגע לתוכנית ללא אישור מראש ובכתב.
4. במידה ונבצר ממך להגיע להתנדבות בהתאם ללוחות הזמנים שתואמו איתך יש להודיע על כך לרכז התוכנית בהקדם האפשרי.
5. מפגשי ליווי קבוצתיים עבור התומכים החברתיים ייערכו אחת לחודש. נוכחות במפגשים אלו היא חובה על כל תומך חברתי ותנאי לקבלתו לתוכנית.
6. אם מעל/ה תומך/כת חברתי/ת באמון הממונים עליו/ה או התנהג/ה באופן שאינו מאפשר המשך התנדבות בתוכנית, רשאי/ת הרכז/ת להפסיק את התנדבותו/ה לאלתר.

אנו מוקירים את נכונותך להעניק מזמנך, ממרצך וממקצועיותך למען ניצולי השואה.

חתימת התומך/כת חברתי/ת _____

חתימת רכז/ת התוכנית _____

תאריך _____

נספח 8 - התחייבות לשמירת סודיות

אני הח"מ _____
נושא/ת ת.ז. _____

מודעת/ת לכך כי במסגרת פעילותי בתוכנית ייחשף בפני, בין במישרין ובין בעקיפין, בין השאר גם מידע הנוגע לצנעת הפרט של מקבלי השירות בתוכנית (להלן: "המידע האישי").

אני מתחייב/ת בזה בחתימתי ומרצוני החופשי, לשמור על סודיות ביחס למידע האישי ולמידע הרגיש שיגיעו אלי בכל דרך ואופן שהם עקב פעילותי בתוכנית, וכן לא לעשות בהם שימוש שלא במסגרת הפעילות.

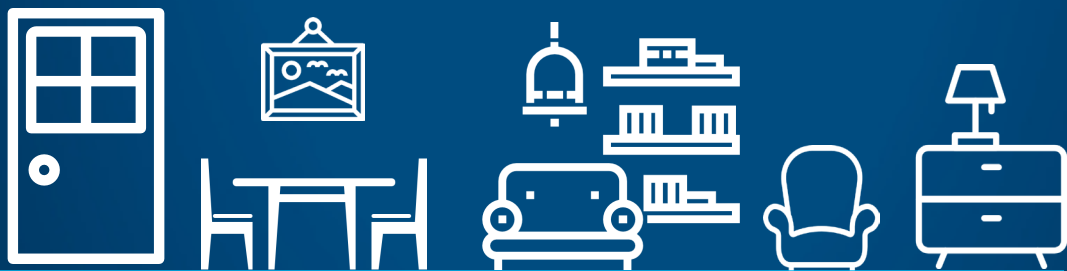
התחייבותי זו תחול גם אם המידע נמסר לי על ידי הניצולים בתוכנית ו/או בני/בנות משפחתם.

ההתחייבות על מסמך זה תמשיך לחול גם לאחר סיום פעילותי.

ידוע לי כי חתימתי על התחייבות זו הינה תנאי מוקדם לפעילות כלשהי מצדי בתוכנית.

תאריך _____
שם ומשפחה _____ חתימה _____

www.eshelnet.org.il

משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים

ג'וינט ישראל אשל
יחד בעשייה חברתית למען הזקנים

